

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2001:40 av Bengt Cedrenius m fl (mp) om att landstinget skall köpa miljömärkt el

Föredragande landstingsråd: Bengt Cedrenius

Ärendet

Motionärerna föreslår att all el som landstinget och dess företag köper in skall vara miljömärkt.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att uppdra åt landstingsstyrelsen att i samband med kommande upphandlingar av elektricitet, uppdra åt samliga landstingets förvaltningar och bolag, att övergå till miljömärkt el förutsatt att kraftiga kostnadsökningar kan undvikas

att anse motionen besvarad.

Stockholms läns landstings verksamheter har ett ansvar att följa den antagna miljöpolicy som bland annat slår fast att landstinget skall "minska landstingets miljöpåverkan dels övergripande, dels ur de enskilda verksamheternas perspektiv."

För att arbetet ska bli framgångsrikt krävs att både små och stora åtgärder vidtas. I miljöpolitiskt program för Stockholms läns landsting 2002-2006 är ett mål för perioden att "minst 75 procent av värme och elektricitet" år 2006 kommer från miljöanpassade energikällor.

Bilagor

- 1 Motion
- 2 Locums koncernlednings skrivelse

LS 0112-0693

EG domstolens dom i mål C513/99 den 17 september 2002 betyder ”att en upphandlande myndighet, som har beslutat att kontraktet skall tilldelas den anbudsgivare som har lämnat det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, kan beakta miljökriterier under förutsättning att dessa kriterier; har ett samband med kontraktets föremål, inte ger myndigheterna en obegränsad valfrihet, uttryckligen anges i kontraktshandlingarna eller i meddelandet om upphandling,” och ”är förenliga med alla grundläggande principer i gemenskapsrätten, särskilt ickediskrimineringsprincipen.”

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 14 maj 2003.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 20 maj 2003.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till m-ledamöternas förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

M-ledamöterna reserverade sig

”Landstingsstyrelsen föreslås föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* avslå motionen.

Den nuvarande tolkningen av LOU innebär att det är tillåtet att i förfrågningsunderlag ställa särskilda krav, exempelvis miljörelaterade, på tillverkningsprocesser. Krav av sådan karaktär kan enligt gängse tolkning av LOU ställas då dessa har betydelse för slutprodukten egenskaper. Slutprodukten ’miljömärkt el’ skiljer sig inte från annan el varför den vanligast förekommande tolkningen är att LOU lägger hinder i vägen när det gäller att ställa särskilda miljökrav vid tillverkningsprocessen vid upphandling av el.

Då marknaden prissättning av ’miljömärkt el’ är mycket högre än annan el kan landstinget inte ställa krav på förvaltningar och bolag att köpa in ’miljömärkt el’.”

Ärendet och dess beredning

Bengt Cedrenius m fl (mp) har i en motion (bilaga), väckt den 11 december 2001, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta att all el som landstinget och dess företag köper in skall vara miljömärkt.

Yttranden har inhämtats från landstingskontoret och Locum AB.

Landstingskontoret har i tjänsteutlåtande den 26 april 2002 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta att avge yttrande i enlighet med landstingskontorets synpunkter.

Landstingskontoret har tidigare yttrat sig i frågan. Sedan föregående yttrande har förtydliganden i lagstiftning och regelverk framkommit. Landstingsfullmäktige har också antagit ett nytt miljöpolitiskt program.

Rättsläget

EU-kommissionen har i april 2001 avgivit ett tolkningsmeddelande rörande möjligheten att kräva en viss tillverkningsprocess vid offentlig upphandling. I korthet innebär meddelandet att en upphandlande enhet får kräva att en viss tillverkningsprocess tillämpas - om detta inte innebär att marknaden reserveras för vissa företag, och - om detta gör det lättare att specificera kraven på produktprestanda. Detta kan innebära att den upphandlade produkten skiljer sig från identiska produkter i fråga om tillverkning eller utseende på grund av att exempelvis en miljövänlig tillverkningsprocess använts.

Riksdagen förväntas under hösten 2002 besluta om införande av kvoterad elproduktion, innebärande att av all elenergi som försäljs år 2003 skall 0.064 vara producerad miljöanpassat (f a vindkraft, solkraft, småskalig vattenkraft). Kvoten 0.064 planeras stiga successivt till år 2010, då 0.153 av elproduktionen skall vara miljöanpassad.

Miljöprogrammet

Landstingsfullmäktige antog i april i år ett nytt miljöpolitiskt program. I detta anges som mål att minst 75 % av värme och el till landstingets lokaler skall komma från miljöanpassade energikällor. Den totala energikonsumtionen skall inte ha ökat jämfört med år 2000. Vidare anges i programmet att en viss merkostnad för varor som ger mindre miljöpåverkan bör kunna accepteras.

Förslaget

EU-kommissionens tolkningsmeddelande medger troligen att miljökrav ställs vid elupphandling. Oavsett om miljökrav ställs eller inte kommer sannolikt den svenska elproduktionen att kvoterats mot en ökande andel miljöanpassning under perioden 2003-2010. Den prismässiga effekten av kvoteringen är oklar.

Landstingskontoret föreslår med ledning av detta att i fortsättningen vid upphandling av el alternativt anbud infordras på miljömärkt el. Beslut får fattas från fall till fall om köp av miljömärkt el skall ske med hänsyn till prisnivån och till att miljöprogrammets mål nås.

Locums koncernlednings tjänsteutlåtande den 25 april 2002 bifogas (bilaga).

Bilagor

Motionen

Tony Blair och hans regering köper numera ”grön el” till No 10 Downing Street och regeringsbyggnaden Whitehall. I Sverige är elektriciteten till kungens slott sedan länge miljömärkt liksom den el som driver Göteborgs spårvagnar. Men till Stockholms läns landsting, liksom till vår svenska regering och statsminister, har ännu inte upplysningen nått så långt att vi handlar in miljömärkt el.

Landstinget ska vara ett lysande exempel för länets invånare och företag. Genom att ställa miljökrav på våra leverantörer minskar vi den negativa inverkan på vår miljö, något som kommande generationer kommer att tacka oss för.

Stockholms läns landsting ska inte vara sämre än kungen och vi kan gärna ligga steget före regeringen. Vi föreslår därför landstingsfullmäktige besluta

att all el som landstinget och dess företag köper in ska vara miljömärkt.

Stockholm tisdagen den 11 december 2001

Bengt Cedrenius

Lena-Maj H. Anding

Åke Askensten

Dick Dernhagen

Sunhild Dietrich-Larsson

Elin Låby

Mats Pertoft

Locums koncernlednings skrivelse

Locums synpunkter

Locums upphandling av el

Elmarknaden i Sverige avreglerades 1 januari 1996. Tidigare var varje elkund hänvisad till det lokala energibolaget för att köpa el. Möjligheterna att påverka sitt elpris var små. Sedan marknaden konkurrensutsattes har möjligheterna ökat avsevärt.

Priset på el har sedan avregleringen varierat kraftigt. En rad faktorer påverkar priset, t.ex. tillgången på vatten att producera vattenkraft med och förhållandet mellan den norska och den svenska kronan. Nyckeln till framgång på den fria elmarknaden ligger i att handla vid rätt tillfälle.

Locum hanterar sedan våren 1996 sina kraftinköp samordnat i en kraftportfölj bestående av traditionella kontrakt. Idéen bakom portföljen är att sänka elkostnaden genom att sprida inköpstillfällena över tiden för att undvika perioder med höga elpriser samt att hantera och minimera de risker som finns. Strategin att handla el på ovanstående sätt har varit framgångsrik.

Mot bakgrund av att priset på elmarknaden kan variera kraftigt har Locums styrelse beslutat om riktlinjer för elupphandlingen. På så sätt säkerställs kvaliteten på elinköpen och köparens krav tydliggörs.

I bifogade riktlinjer regleras t ex hur mycket som vid varje tillfälle skall upphandlas, hur miljökriterier skall beaktas, vilka valutor upphandling skall ske i samt rutiner för själva upphandlingen. Till riktlinjerna hör även en principiell motpartslista som anger krav angående säkerheter vid olika upphandlingsvolymmer.

Eftersom avregleringen av elmarknaden för Locums del innebär att elinköp ska ske enligt Lagen om offentligt upphandling (LOU) har riktlinjerna tagits fram med beaktande av detta.

Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Den hittillsvarande uttolkningen av LOU innebär att det är tillåtet att i förfrågningsunderlag ställa särskilda krav, exempelvis miljörelaterade, på tillverkningsprocesser. Krav av sådan karaktär kan enligt gängse tolkning av LOU ställas då dessa har betydelse för slutproduktens egenskaper. Slutprodukten ”miljömärkt el” skiljer sig inte från annan el varför den vanligast

förekommande tolkningen är att LOU lägger hinder i vägen när det gäller att ställa särskilda miljökrav på tillverkningsprocessen vid upphandling av el.

I Locums Riktlinjer för elupphandling gäller dock att krav ställs på att leverantörerna ska ha en, av styrelsen godkänd, gällande miljöpolicy samt att leverantören kan verifiera att miljörevision regelbundet görs av företaget.

Vid Locums upphandlingar av el efterfrågas utöver "vanligt pris" även pris på s.k. Bra Miljöval, oaktat vad som sägs om LOU ovan. Detta bl.a. för att kunna följa marknadsutvecklingen av priset för s.k. grön el. De prisuppgifter som erhållits på detta sätt har legat på en högre nivå än för el producerad med en "vanlig" produktionsmix.

EG-kommissionens tolkningsmeddelande om miljömärkning

"Frågan om i vilken utsträckning miljöhänsyn kan tas vid offentlig upphandling diskuteras mycket i Sverige. Det råder dock oklarhet om i vilken utsträckning som miljökrav får ställas enligt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) och EG:s upphandlingsdirektiv".

Ovanstående citat är hämtat från proposition 2001/02:142 "Ändring i Lagen om offentlig upphandling, m.m.". Denna lämnades till riksdagen i mars innevarande år. I samma proposition redovisas även ett s.k. tolkningsmeddelande från EG-kommissionen i denna fråga. I sammanfattad form kan propositionens slutsatser i frågan beskrivas på följande sätt.

I juli 2001 presenterade EG-kommissionen ett tolkningsmeddelande om gemenskapslagstiftning med tillämpning på offentlig upphandling och möjligheterna att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Detta tolkas ibland som att det skulle vara möjligt att vid upphandling av el ställa krav på att denna ska vara producerad med förnybara energikällor. I propositionen påpekas att tolkningsmeddelandet återger kommissionens uppfattning av rättsläget och är i sig inte bindande för upphandlande enheter. Den rätta tolkningen av EG-rätten avgörs av EG-domstolen.

Någon sådan tolkning har ännu inte gjorts. Det finns dock ett ärende i frågan anhängiggjort hos EG-domstolen. När ett eventuellt avgörande i EG-domstolen kan förväntas är inte känt. Efter ett avgörande bör det finnas en fastare grund att stå på än för närvarande när det gäller att förstå EG-rättens innebörd i denna fråga.

Bra Miljövalsel

Den mest spridda och accepterade formen för att definiera s.k. grön el i Sverige är enligt Svenska Naturskyddsföreningens Bra Miljövalsystem. SNF har sedan några år tillbaka licensierat elproduktion enligt "Bra Miljöval". De kriterier som hittills gällt har inneburit att viss vattenkraft, vindkraft och till viss del biobränslebaserad elproduktion efter ansökan till och godkännande av SNF kunnat licensieras som Bra Miljövalsel.

SNF har nu fastställt nya skärpta kriterier för licensiering enligt Bra Miljöval (bilaga). Dessa gäller från fr.o.m. 2002 för nya licenser. De tidigare utfärdade licenserna gäller enbart till innevarande års utgång.

Locum har undersökt om det finns leverantörer som är beredda att ange pris på el licensierade enligt SNF:s nya kriterier. Hittills har några uppgifter om sådana priser ej kunnat erhållas.

Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning, proposition 2001/02:143 (bilaga sammanfattning)

Den 14 mars innevarande år överlämnades rubricerade proposition till riksdagen med förslag om nytt regelsystem för att stimulera produktion av förnybar el. Propositionens förslag innebär bl.a. att elleverantörer måste redovisa att en viss andel av elleveransen produceras med förnyelsebara källor. Som en konsekvens av detta föreslås införandet av ett system för handel med "grönelcertifikat".

El som produceras med hjälp av vindkraft, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft och vågenergi samt biobränsle föreslås berättiga anläggningsinnehavaren s.k. grön elcertifikat med vilka handel i viss form ska tillåtas. Enligt propositionen bör elleverantören ges rätt att ta ut kostnaderna av elanvändare för de certifikat som härrör sig till användarens förbrukning av el. Vilka effekter detta får på elpriset är i dagsläget inte möjligt att ange. Förslaget förväntas träda ikraft från årsskiftet 2002/03.

Negawattprojektet – den mest miljövänliga kilowattimmen är den som aldrig behöver användas

Locums miljöarbete har ett starkt fokus på minskad energianvändning. Erfarenhetsmässigt har en minskad användning, inte minst av el, stor påverkan när det gäller att minska miljöbelastningen från verksamheten.

Negawattprojektets huvudsyfte är att minska energianvändningen och är ett samarbetsprojekt mellan Locum, Energimyndigheten och Boverket. Projektet

kan bl.a. beskrivas som en svensk föregångare till EU-krav om energimärkning av byggnader som för närvarande beredes. Beslut i denna fråga förväntas inom det närmaste året. Projektet omfattar OVK-besiktning, energiinventering av samtliga installationer som använder någon slags energi, inklusive hög- och lågspänningsställverk, samt att ta fram åtgärdsförslag för att minska energianvändningen.

Besiktningar har gjorts av de strategiska fatigheternas byggnader när det gäller stomme, fönster, entréer, ventilation, kyla, värme, tryckluft, ånga, ställverk m.m. Uppgifterna används sedan för att göra bedömningar över vilka byggnader, anläggningar och system som bör byggas om, renoveras eller bytas ut, d.v.s. åtgärdsförslag som leder till minskad energianvändning.

Därutöver tas det fram förslag till åtgärder i ställverken som gör att belastningen på elnätet minskar och medför att det går att föra fram bättre elkvalitet till fler kunder. Detta leder bl.a. till säkrare drift av elnät och ställverk och därmed säkrare funktioner i viss medicinteknisk utrustning.

Investeringar i åtgärder som leder till minskad energianvändning reducerar utsläppen i direkt relation till den minskade användningen. Den lägre användningen leder till neddragningar av toppproduktionen av el, vilken oftast produceras med kondenskraft. Topproduktionen ger betydligt högre miljöbelastning än grundproduktionen av el då den förstnämnda produceras med fossila bränslen. En minskad användning med 1 kWh el leder till 1 kg lägre koldioxidutsläpp enligt uppgift från Energimyndigheten.

Genomförs de åtgärdsförslag som tagits fram i Negawattprojektet beräknas elanvändningen minska med 2 GWh och reducera koldioxidutsläppen med ca 2 165 ton/år. Den totala investeringskostnaden för att åstadkomma denna minskning av utsläpp från elanvändningen beräknas till 6,5 miljoner kronor. Investeringarna betalas av inom en 3-4 årsperiod genom lägre mediakostnader tack vare den minskade användningen. Detta leder till långsiktiga miljövinster och ett ekonomiskt bra resultat i miljöarbetet.

Slutsats

Det övergripande målet är att minska fastighetsverksamhetens belastning på miljön. Det kostnadseffektivaste sättet har hittills visat sig vara att minska elanvändningen.

Locum avser att även fortsättningsvis följa marknadens prissättning av el producerad med förnybar energi. När marknadens prissättning av el producerad med förnybar energi stabiliserats på en acceptabel nivå är syftet att eftersträva en kombination av upphandling av sådan el med

LS 0112-0693

investeringar/åtgärder för minskad energianvändning. Mot bakgrund av den ovan refererade regeringspropositionen och SNFs skärpta krav för Bra Miljöval är det för närvarande inte möjligt att bedöma priset för s.k. grön el. Det är vidare angeläget att Lagen om offentlig upphandling ges en tydligare utformning och att konsekvenserna av förslagen om handel med ”grönelcertifikat” kan analyseras innan ett definitivt ställningstagande görs.

1999-05-19

1 (4)

Riktlinjer för elupphandling

Upphandling

- Minst fem leverantörer skall tillfrågas. Minst en av leverantörerna som tillfrågas bör vara företag utanför Sverige. Lämpliga lokala leverantörer skall regelmässigt tillfrågas.
- Samtliga leveranspunkter med en förbrukning över 100 000 kWh skall upphandlas.
- Avtalstiden skall normalt inte överstiga tre år.
- Avtalen skall normalt gå ut vid hel- och halvårsskiftet.
- Upphandling skall ske successivt, normalt i samband med vårflod eller höstregn.
- Kraftportföljen bör innehålla avtal från flera leverantörer.
- Upphandling skall ske i den Skandinaviska kraftmarknaden.
- All upphandling skall ske utifrån en dokumenterad marknadsanalys.
- Vid varje upphandling skall volymmässigt attraktiva avtalspaket sättas samman.

Prissäkring

- All handel sker utifrån fysiskt kraftbehov.
- Inriktningen är att portföljen skall vara prissäkrad enligt följande (ca):
 - År 1*): 1:a halvåret 90 - 100 %
2:a halvåret 75 %
 - År 2: 1:a halvåret 50 %
2:a halvåret 40 %

- År 3: 1:a halvåret 30 %
2:a halvåret 15 %

*) År 1 är året efter innevarande år.

Motparter

- Locum skall ha kraftföretag och energiföretag som motparter.
- Motpartslista är upprättad med hänsyn till företagets ekonomiska ställning och miljöpolicy.
- Säkerbeter motsvarande bankgarantier eller moderbolagsgaranti skall ställas av motpart med svag ekonomisk ställning.

Valuta, skatter m.m.

- Upphandling skall alltid göras i svenska kronor.
- Kraftavtalen relateras i första hand till svenska produktionsskatter. Kostnaden för att få ett avtal knutet till svenska produktionsskatter får maximalt uppgå till 0,5 öre/kWh. Överstiger kostnaden 0,5 öre/kWh tecknas normalt avtal som inte är relaterade till svenska produktionsskatter. *)
- Avtal tecknas inte som är relaterade till andra länders skatter.
- Motparten skall vara balansansvarig för leveransen.

*) Gäller under förutsättning att leverantörens produktionsmix är belastad med produktionsskatt. Gäller beslutat skatteläge 981117.

Rapportering och statistik

- Kraftportföljen uppdateras efter varje upphandling.
- En ekonomisk prognos över Locums kraftkostnader för kommande tre år tas fram kvartalsvis.

- Kraftbehov kommande tre år analyseras årligen till december månad samt vid större förändringar i fastighetsbeståndet.
- Årsstatistik över kostnader och förbrukning tas fram till mars varje år.

Rutiner

- Locum fattar beslut. TelgeKraft är rådgivande.
- TelgeKraft tar inför varje upphandling fram en marknadsanalys och ett förslag på upphandling.
- Offertförfrågan sker i TelgeKrafts namn. TelgeKraft sammanställer och analyserar inkomna offerter. TelgeKraft svarar för att en anbudssammanställning tas fram med förslag till upphandlingsbeslut.
- Locum har utvecklat en avtalsmall som normalt används vid avtalstecknande.
- Stockholms läns landsting (via Locum) är part och undertecknar alla kraftavtal.
- Offerterna och kraftavtalet kan hemligstämplas enligt sekretesslagen efter särskilt beslut.
- Allt upphandlingsunderlag, offerter, utvärdering, protokoll m.m. förvaras hos Locum.

Miljö

- Krav ställs på att leverantörer kan uppvisa en, av styrelsen godkänd, gällande miljöpolicy.
- Krav ställs på att leverantören verifierar att miljörevision av företaget utförs regelbundet.

Kraftportfölj

- Inriktningen är att långsiktigt skapa en kraftportfölj med olika typer av kontrakt; grundkraft²⁾ och bürskraft³⁾.

- En särskild riskpolicy tas fram när och om det blir aktuellt.
- *¹) Grundkraft = kraft som handlas med jämn effekt varje timme under hela avtalsperioden.
- **²) Börskraft = kraft som avropas dagligen från börsen (Nord Pool) för att täcka resterande behov utöver grundkraft.

1999-05-19

Motpartslista Locum
Principiell

Grupp 1 - Företag som kan göra affärer med Locum utan garanti (säkerhet) och utan begränsning i avtalsvärde.

Bundet EK > 50 MSEK

Grupp 2 - Företag som kan göra affärer med Locum utan garanti upp till 25 GWh/år, därutöver måste garanti lämnas.

Bundet EK 10 - 50 MSEK

Grupp 3 - Företag som kan göra affärer med Locum utan garanti upp till 10 GWh/år, därutöver måste garanti lämnas.

Bundet EK < 10 MSEK

Svenska Naturskyddsföreningen | Kriterier för BRA MILJÖVAL-märkning

Elleveranser 2002

Innehåll

Förord	5
Mål	5
Kriterier	6
Förklaringar	8
Ord och förkortningar	9
Källor	9
BRA MILJÖVAL-märkt	: 1

Förord

ERA MILJÖVAL-märkning av elleveranser är ett av Svenska Naturskyddsföreningens verktyg för att driva på utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Energi ska inte användas i onödan och det är viktigt att välja rätt energiform. Fjärrvärme, solvärme och bibränsle är oftast både bättre och billigare för uppvärmning än el.

Avregleringen av den svenska elmarknaden 1995 gjorde det möjligt för Svenska Naturskyddsföreningen att utveckla kriterier för elleveranser baserade på förnybara energikällor. I de nya kriterierna skärps kraven på el från vattenkraft, bibränslen och vindkraft samt på elleveransens sammansättning.

Kriterierna för ERA MILJÖVAL-märkning av elleveranser har fastställts av Svenska Naturskyddsföreningens generalsekreterare. Ett flertal personer och företag, liksom kretsar och länsförbund i Svenska Naturskyddsföreningen, har hjälpt till med synpunkter och tackas härmed.

Eva Eiderström
Chef för ERA MILJÖVAL

Mål

- Påskynda omställningen från kärnkraft och fossilkraft till förnybara energikällor.
- Förhindra fortsatt utbyggnad av vattenkraftverk och påskynda åtgärder som minskar vattenkraftverkens skadliga effekter på miljön.
- Öka andelen solkraft, bibränsle och vindkraft i energisystemet på ett sätt som minskar elproduktionens skadliga effekter på miljön.

Kriterier

Följande kriterier för BRA MILJÖVAL-märkning av elleveranser gäller från 2002-01-01 tills nästa version träder i kraft.

Endast elleveranser baserade på förnybara energislag kan miljömärkas. Hit hör sol, vind, vatten och biomassa.

Den som vill använda BRA MILJÖVAL-märket eller hänvisa till märkningen måste uppfylla samtliga obligatoriska krav och upprätta ett licensavtal med Svenska Naturskyddsföreningen.

Kriterierna gäller oberoende av var elen är genererad. Licensstagaren ska följa gällande miljölagstiftning i respektive land.

Kriterierna omfattar krav på råvara och produktion. Särskilda krav tillkommer för de olika energikällorna.

För förklaringar, se sidan 8.

RÅVARA OCH PRODUKTION

Den faktiska tillförseln av el producerad enligt kriterierna måste balansera försäljningen av BRA MILJÖVAL-märkt el på årsbasis.

Av energi till utvinning, transport och förädling av bränsle, processenergi vid anläggning, transport av restprodukter samt balansering får den del som inte är förnybar inte vara större än 10 procent av den utlevererade BRA MILJÖVAL-märkta elen.

Vattenkraft

Elleveranser baserade på vattenkraft ska kompletteras med el från ytterligare minst en förnybar energikälla. Om den kompletterande energikällan är biobränsle eller vindkraft ska den utgöra minst 5 procent av elleveransens volym. Komplettering med solkraft ska stå i rimlig proportion till vattenkraftens omfattning och utbudet av solkraft på marknaden.

Endast el från vattenkraftverk som anlagts före 1 januari 1996 kan godkännas för BRA MILJÖVAL-märkning.

Minitappningen förbi eller genom vattenkraftverket ska utgöra minst beräknad normal lågvattentöring eller, om de av tillståndet fastställda dämning- eller sänkningsgränser är begränsande, utgöras av minst tillnötning minus avdunstning.

Effektiviseringar i vattenkraftverk kan göras inom gällande vattendom om förändringarna inte orsakar nettoskador på miljön. Åtgärder gjorda efter 1996-

01-01 ska vara godkända i licensavtal med Svenska Naturskyddsföreningen. Det gäller oavsett vattendomens datum.

Avsättning till miljöfond

Företag som levererar el baserad på vattenkraft ska avsätta pengar i en egen miljöfond eller i en fond som Svenska Naturskyddsföreningen disponerar. Beloppet bestäms av Svenska Naturskyddsföreningen. Kravet gäller inte företag som köper el som redan är BRA MILJÖVAL-märkt.

Fondens pengar ska användas för att minska vattenkraftverkens skador. Företag som ansöker om BRA MILJÖVAL-märkning ska redovisa vilka åtgärder de vil genomföra. I bilaga 1 beskrivs godkända åtgärder. Andra förslag kan godkännas efter särskild prövning av Svenska Naturskyddsföreningen.

Åtgärderna behöver inte gälla de vattenkraftverk som producerar BRA MILJÖVAL-märkt el eller genomförs i anslutning till ett specifikt kraftverk.

Arbetet ska påbörjas senast 6 månader efter att företaget fått sin licens. Resultatet ska redovisas vid revision och slutredovisas när åtgärden har genomförts.

Kraftproduktion med biobränsle

Biobränslet får inte härstamma från genmodifierade organismer.

För att avfall ska räknas som biobränsle måste det till mer än 90 procent bestå av biomassa och vara fritt från miljö- och hälsoskadliga ämnen eller ämnen som är giftiga, svåredbrytbara eller lagras i levande organismer. Trädbränslen ska komma från FSC-certifierat skogsbruk eller komma från skogsbruk som inte arbetar i följande områden:

- nyckelbiotoper, enligt Skogsvårdsstyrelsen eller motsvarande i respektive lands definition och metodik (jfr FSC 6.1.1b)
- naturskogar (FSC 6.1.1a)
- impeciment
- ohävdade ängs- och hagmarker (FSC 6.2.1a)
- naturligt lövdominerade fuktiga eller blöta marker (FSC 6.1.2b)
- markinnehav ovanför den av Svenska Naturskyddsföreningen definierade fjällnära naturvårdsgräns eller motsvarande i andra länder.

El från kraftvärmeverk måste vara baserad på biobränsle för att uppfylla kriterierna. Biobränslet får inte sameldas med kol, torv, sopor eller andra fossila bränslen.

Aska från förbränningar av biobränslet ska skiljas från andra askor.

Askåterföring

Efter förbränningen av bibränsle måste näringsämnen i askan återföras till skogsbruket. Återföringen ska i sinlig omfattning kompensera uttaget av bränsle.

Askans ska återföras i sådan form att den löser sig långsamt. Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens riktlinjer för metod och gränsvärden ska följas, eller motsvarande lagar och riktlinjer i det land elen produceras.

Askans innehåll av näringsämnen, spårämnen, metaller och andra miljöfarliga ämnen ska kontrolleras regelbundet.

Utan tag från kravet på askåterföring kan göras för biomassa som kommer från försurad eller försurenad mark. Även om askan inte uppfyller Skogsstyrelsens gränsvärden för spridningsbar aska eller motsvarande i det land förbränningen sker kan elproduktioner godkännas för BRA MILJÖVAL-märkta leveranser. Askans ska om möjligt renas och därefter återföras eller tas ut: hand på bästa möjliga sätt.

Vindkraft

Vindkraftverk får inte vara anlagda i:

Grupp 1

Nationalpark

Naturreservat

Marint reservat

Ramsarområde

Natura 2000-område

Fågel- och sälskyddsområde

Definition enligt gällande lagstiftning i respektive land eller internationella konventioner.

Grupp 2

Viktigt fågelsträck

Viktig fågelrastplats

Viktigt lek- och yngelplatser för fisk

Definition: delvis enligt bilaga 2 eller motsvarande definition i respektive land.

För att elleveranser från vindkraftverk ska kunna godkännas för BRA MILJÖVAL-märkning måste en restproduktplan upprättas och följas.

Solkraft

För att elleveranser från solkraftverk ska kunna godkännas för BRA MILJÖVAL-märkning måste en restproduktplan upprättas och följas.

Övriga energikällor

För att elleveranser från alla övriga förnybara energislag ska kunna godkännas för BRA MILJÖVAL-märkning måste en restproduktplan upprättas och följas.

KONTROLL

Företag med licens för BRA MILJÖVAL-märkning ska varje år genomgå en kontroll och kunna redovisa att licensavtalet uppfylls. I licensavtalet ingår de villkor som finns angivna i kriterierna och i licensvillkoren.

Licensstagaren ska ha ekonomisystem och rutiner i sådan ordning att det går att kontrollera att kriterierna följs.

Kontrollen ska göras som en revision av de delar av verksamheten som berörs av kriterierna. Uppgifterna granskas av en auktoriserad revisor som Svenska Naturskyddsföreningen har godkänt.

Förklaringar

RÅVARA OCH PRODUKTION

Den totala försäljningen av BRA MILJÖVAL-märkta elleveranser får inte överstiga den verkliga produktionen vid årets slut, oavsett variationer under året. Balansering mellan företagets egna kraftverk eller uttag ur balansstjänst kan kompensera tillfälligt låg produktion. E' som används till balansering bör i största möjliga utsträckning baseras på förnybara energikällor.

Vattenkraft

Svenska Naturskyddsföreningen accepterar inte fortsatt utbyggnad av vattendrag. Det gäller även små vattenkraftverk som kan orsaka större skador i naturen per producerad kilowattimme än storskalig vattenkraft. Därför är det bara el från kraftverk som byggts ut före 1996 som kan märkas med BRA MILJÖVAL.

Ibland behöver befintliga vattenkraftverk och dammar moderniseras och effektiviseras. Bästa tillgängliga metoder för miljöanpassning ska användas. Samtidigt kan en del naturvärden återskapas. Åtgärderna ska godkännas i förväg av Svenska Naturskyddsföreningen.

Syftet med minimitappning är att behålla rester av biotoper från strömmande vatten. Nolltappning kan innebära ett vattendrag delvis torrläggts och det är förödande för den biologiska mångfalden.

Kravet på minimitappning gäller inte vattenkraftverk som inte har någon fördämning, till exempel strömkraftverk.

Kortidsreglering gör att vattenflödet varierar kraftigt under dygnet. Flera studier visar att det skadar strandvegetation och bottenfauna. Men regleringen måste anpassas till varje enskilt kraftverk och vattendrag. Därför ställs inga särskilda krav på reglering i dessa kriterier. Förändring av regleringen är en åtgärd som pengarna i miljöfonden kan användas till.

Biobränsle

Som biobränsle räknas bränsle som består av biomassa oavsett om bränslet omvandlats biologiskt eller kemiskt. Definitionen följer svensk standard för fasta biobränslen och torv (SS 187106). Till biobränsle räknas trädbränsle, energiskog, stråbränsle och annat bränsle från jordbruksmark. Även massaindustrins så kallade lutar godkänns, liksom el baserad på biogas. För skogsbränsle gäller särskilda krav.

Biomassa är material med biologiskt ursprung som inte eller endast till liten del omvandlats kemiskt eller biologiskt.

Bioenergi är alla energibärare med biomassa som utgångsmaterial.

Elleveranser baserade på returbränsle eller sorterat avfall som mjölkkartonger och rivningsmaterial uppfyller inte kriterierna för BRA MILJÖVAL-märkning. Osäkerheten är stor kring bränslets och askornas innehåll. Ur miljösynpunkt är det bättre att återvinna materialet än att förbränna det.

Med dessa kriterier skärps kraven på biobränslen från skog. Skogskötsel med monokulturer av barrträd, hög produktion av biomassa, kort omloppstid och hyggesbruk med utlag av GROF hotar den biologiska mångfalden.

Vindkraft

Svenska Naturskyddsföreningen vill påskynda övergången till förnybara energikällor och anser att el från vindkraft är en viktig del av framtidens elförsörjning.

V. vet fortfarande för lite om hur vindkraftverk påverkar den biologiska mångfalden. Därför bör vissa områden skyddas från utbyggnad.

Solkraft

Även om produktionen av el från solkraft fortfarande är mycket marginell anser Svenska Naturskyddsföreningen att solkraft är en viktig del i framtidens energisystem.

Utbyggnad av solkraftverk måste bedömas ur miljösynpunkt. Restproduktplanen är viktig eftersom flera typer av solceller, bland annat tunnfilmssolceller, innehåller giftiga metaller som kadmium, indium och selen. Solkraftsanläggningar har också kort livslängd jämfört med vattenkraftverk.

Ord och förkortningar

Balanstjänst – innebär att Svenska Kraftnät upprätthåller balansen mellan produktion och förbrukning av el i landet. Den operativa balanstjänsten övervakar elbalansen på kort sikt och upprätthåller frekvensen i nätet vid 50 Hz. Obalans och frekvensavvikelser kan uppstå när den planerade produktionen inte motsvarar den aktuella förbrukningen.

FSC – Forest Stewardship Council. En global organisation för certifiering av skogsbruk med representanter från miljörörelse, ursprungsiolk, industri och anställda. Certifiering enligt FSC garanterar att skogsbruket är miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt.

Förnybar energi – har sitt ursprung i solinstrålningen och kan därför nybildas. Det gäller bland annat direkt solvärme/jus, vind, vatten, vågor och biobränslen.

GROT – grenar och toppar

Impediment – produktion mindre än 1 m³sk per hektar och år.

Kraftvärmeverk – anläggning för samtidig produktion av el och värme från en högtemperaturkälla.

Natura 2000 – ett system av ekologiskt viktiga områden i Europa som utsetts i enlighet med EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) och fågeldirektiv (79/409/EEG).

Normal lågvattenföring – medelvärde av lägsta vattenföringen varje år under en mycket lång tidsperiod. Definition enligt SMHI.

Ramsarområde – Internationellt skyddsvärt våtmarksområde som utsetts med stöd av Våtmarkskonventionen (Convention on Wetlands, även kallad Ramsarkonventionen efter den ort i Iran där konventionen undertecknades 1971).

Restproduktplan – ska innehålla uppgifter om livslängd, vilka material den är tillverkad av, hur material och komponenter kan återvinnas och tas om hand samt hur märken ska återställas efter det att anläggningen tjänat ut. Består anläggningen av ämnen som klassas som farligt avfall ska det anges.

Trädbränsle – rester från avverkningar, så kallad GROT, samt vissa biprodukter från skogsindustrin, till exempel spån.

Källor

Energimyndigheten, 2001: Förnybar energi idag och om 10 år – forskning för ett framtida energisystem, Energimyndighetens förlag, ISBN 91-89184-20-3.

Lindkvist, 2000: Aska från biobränsle; produktions- och kvalitetsaspekter beträffande näringskompensation och vitalisering av skogsmark, Skogsstyrelsen, ISSN 1100-0295.

Lundborg, Nohrstedt, 1995: Effekter av askspriering i skogen, Nutek-förlag, ISSN 1102-2574.

Naturvårdsverket, 1996: Att förbättra strandvegetation i utbyggda älvar, Temafakta Sjöar och vattendrag, Naturvårdsverkets förlag.

Skogsstyrelsen, 2001. Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling, Meddelande 2-2001, Skogsstyrelsens förlag, ISSN 1100-0295.

Svenska Naturskyddsföreningen, 1997: Miljöanpassad vattenkraft – marknadsföring eller möjlighet, Svenska Naturskyddsföreningen.

Svenska Naturskyddsföreningen, 1998: Steg för steg mot hållbarhet – Naturskyddsföreningens samlade förslag för en bättre miljö. www.snf.se.

Svenska Naturskyddsföreningen, 1998: Skog – Svenska Naturskyddsföreningens policy, www.snf.se.

Svenska Naturskyddsföreningen, 1998: Biobränsle och mångfald – på kollisionskurs i skogen, Svenska Naturskyddsföreningen, ISBN 91 558 6131 8.

Svenska Naturskyddsföreningen, 1999: Remissvar på Vindkraftsutredningens betänkande Vindkraften, en ren energikälla, tar plats. 1999-03-09, www.snf.se.

Svenska Naturskyddsföreningen, 2001: Remissvar på Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram mot markförsumning, 2001-03-06, www.snf.se.

World Commission on Dams, 2000: Dams and development; A new framework for decision-making. Earthscan Publications Ltd, ISBN 1-85383-798-9.

BRA MILJÖVAL-märkt

Svenska Naturskyddsföreningen är med sina 130 000 medlemmar Sveriges största oberoende natur- och miljöorganisation. Sedan starten 1909 arbetar föreningen för att rädda hotade djur, växter och naturtyper. Men det räcker inte att skydda naturen i reservat eller stoppa enskilda förorenare. Den totala miljöbelastningen måste minska. Företag som anpassar produktion och produkter till vad miljön tål är mycket viktiga i det arbetet.

BRA MILJÖVAL-märkningen är ett av Svenska Naturskyddsföreningens verktyg för att driva utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Tack vare BRA MILJÖVAL-märket har flera tusen produkter gjorts om och miljöanpassats. BRA MILJÖVAL-märkningen har gett flera konkreta resultat. Till exempel har BRA MILJÖVAL-märkningen nästan helt fått bort den miljöfarliga tensiden LAS från svenska tvättmedel. Det har gjort dem unika i världen. Medan endast 2 procent av tensiderna i svenska tvättmedel består av LAS, är andelen i USA och EU i genomsnitt 40 procent. Ett annat exempel är att BRA MILJÖVAL-märkningen av el har stoppat utbyggnad av några fritt strömmande älvsträckor.

BRA MILJÖVAL-märkningen är en del av Svenska Naturskyddsföreningens Handla Miljövänligt-arbete. Handla Miljövänligt är ett nätverk av aktiva medlemmar som bland annat genomför kampanjen Miljövänliga veckan varje år. Tack vare kampanjen blir sortimentet i de flesta livsmedelsbutiker allt mer miljöanpassat. Kampanjen stärker dessutom sambandet mellan BRA MILJÖVAL-märket och Svenska Naturskyddsföreningen, något som alla producenter med BRA MILJÖVAL-märkta produkter vinner på. I konsumenternas ögon är BRA MILJÖVAL-märket en trovärdig signal som dessutom ger konkurrensfördelar.

Läs mer om BRA MILJÖVAL-märkning på bmw.snf.se
(material kan också beställas på telefon 08-702 65 50)

Svenska Naturskyddsföreningen har tagit fram BRA MILJÖVAL-kriterier för följande varor och tjänster:

- Blöja- och bindor
- Livsmedelsbutiker
- Elleveranser
- Fläck- och blekmedel
- Godstransporter
- Handdiskmedel
- Maskindiskmedel
- Papper
- Persontransporter
- Rengöringsmedel
- Textil
- Toalettrenörensmedel
- Tvål och schampo
- Tvättmedel

Beställ kriterierna från Svenska Naturskyddsföreningen eller ladda ner dem från bmw.snf.se

Regeringens proposition

2001/02:143

Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning

Prop.
2001/02:143

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2002

Göran Persson

Björn Rosengren
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

De energipolitiska riktlinjerna i 1997 års uppgörelse ligger fast. Vid utgången av år 2002 upphör dock de kortsiktiga åtgärder som vidtagits för att kompensera för bortfallet från kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck. Regeringens bedömning är att en stängning av den andra reaktorn kan genomföras senast under år 2003. För den fortsatta omställningen av energisystemet redovisas i denna proposition förslag till en ny och mer långsiktig inriktning för såväl främjande av förnybar elproduktion som en effektivare energianvändning. Förslagen skall ersätta motsvarande åtgärder i 1997 års energipolitiska program. Syftet är att kraftigt öka ambitionsnivån samtidigt som teknikutveckling stimuleras och kostnaderna hålls nere.

I propositionen presenterar regeringen sin avsikt att söka nå en överenskommelse med industrin om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta kärnkraftsavvecklingen och omställningen av energisystemet.

Regeringen redovisar i propositionen huvudinriktningen för ett nytt regelsystem för främjande av förnybar el. Ett förslag till en ny lag har presenterats för Lagrådet, som dock har bedömt att vissa kompletterande analyser bör genomföras. Förslag till lagstiftning kommer att föreläggas riksdagen senare under år 2002 efter sådana kompletteringar. Det nya stödsystemet innebär att ett kvotbaserat certifikatsystem för att främja elproduktion från förnybara energikällor införs den 1 januari 2003. Systemet bygger på att producenter av sådan el tilldelas elcertifikat av staten och att det föreligger en kvotplikt, som innebär en skyldighet för elleverantörer och elförbrukare att inge elcertifikat till staten i förhållande till den mängd el man förbrukat eller försålt. Om kvotplikt inte fullgörs skall en sanktionsavgift betalas till staten. El som produceras med hjälp av vindkraft, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft och våg-

energi samt bibränsle är sådan elproduktion som föreslås berättiga anläggningens innehavare till elcertifikat.

Certifikatsystemet innebär konkurrensneutralitet när det gäller stöd till förnybar elproduktion. Regeringen har dock funnit att det finns behov av kompletterande insatser för vindkraft under en övergångsperiod. Särskilda åtgärder för vindkraft föreslås därför under en övergångsperiod. Produktionsmålet för utökad tillförsel av förnybar el föreslås till 10 TWh till år 2010. Vid en positiv utveckling är bedömningen att en lämplig ambitionsnivå kan vara att öka produktionsmålet till 15 TWh år 2012. Dessutom föreslås ett planeringsmål för vindkraft.

En effektivare energianvändning föreslås stimuleras genom satsningar på information och utbildning, den kommunala energirådgivningen samt teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Det är angeläget att den positiva trenden i riktning mot en ökad effektivitet i energianvändningen vidmakthålls. Förslagen innebär att lokala och regionala initiativ främjas och att de statliga insatserna får en tydlig inriktning på metodutveckling, rådgivning och information. Fortsatt arbete kring metodik för uppföljning av de energipolitiska målen aviseras genom utveckling av indikatorer för att beskriva utvecklingen på energiområdet.

En strategi för minskad klimatpåverkan från energisektorn presenteras. Energipolitiska insatser på klimatområdet redovisas på såväl nationell som internationell nivå. Som en del av de nationella klimatåtgärderna avser regeringen att gå vidare i arbetet med långsiktiga avtal med energiintensiv industri.

Därutöver redovisas i propositionen åtgärder som syftar till en vidareutveckling av elmarknadsreformen. Vissa förändringar i ellagen (1997:857) föreslås som huvudsakligen rör tariffsättning på regionledning, anvisning av balansansvarig och anvisning av elleverantör samt icke koncessionspliktiga nät. Därutöver redovisas regeringens bedömningar angående bl.a. elmarknadens utveckling, konkurrensfrågor och konsumentinformation. Överväganden angående förslag till förändring i kraftvärmebeskattningen redovisas. Vidare föreslås en ytterligare öppning av naturgasmarknaden i enlighet med de krav som anges i det s.k. gasmarknadsdirektivet (98/30/EG).

Denna proposition har utarbetats i samråd mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Uppföljning av de åtgärder som föreslås avses ske i fortsatt samverkan mellan dessa partier.